

Valsts pārvaldes inovācijas laboratoriju darbības vadlīnijas

Pamatojums

Šīs vadlīnijas nosaka valsts pārvaldes inovācijas laboratoriju (turpmāk – laboratorija) darbības pamatprincipus, ko ievēro valsts pārvaldes iestādes, to inovācijas procesu koordinatori un darbinieki, kuri iesaistīti publiskās pārvaldes modernizācijā un jaunu risinājumu attīstībā.

Vadlīniju mērķis ir veicināt vienotu, mērķtiecīgu un uz ietekmi vērstu pieeju laboratoriju izveidei, uzturēšanai un attīstīšanai valsts pārvaldē. Tās neuzliek juridisku pienākumu, bet sniedz metodisku ietvaru visām valsts pārvaldes iestādēm, kuras īsteno vai plāno īstenot inovācijas laboratoriju darbību, lai stiprinātu institucionālo kapacitāti un uzlabotu pārvaldes spēju reaģēt uz sabiedrības vajadzībām.

Funkcijas

Laboratorija ir valsts pārvaldes iestādes struktūrvienība vai komanda, kuras uzdevums ir stiprināt inovācijas un dizaina kapacitāti, kā arī veicināt inovatīvu risinājumu izstrādi un dizaina procesu ieviešanu. Laboratorija nodrošina vidi, kas atbalsta jaunu iniciatīvu radīšanu, inovāciju attīstību un līdzdalībā balstītu kopradi.

Tā veicina eksperimentēšanu, prototipu izstrādi un praktisku risinājumu radīšanu, kas atbilst mūsdienu tiesiskajai un faktiskajai realitātei un sabiedrības vajadzībām, vienlaikus atzīstot kļūdīšanos kā neatņemamu mācīšanās procesa sastāvdaļu. Laboratorijā tiek nodrošināta piemērota fiziskā vide un tehnoloģisks aprīkojums koprades darbam, kā arī digitāla sadarbības vide starpdisciplinārai komandai, kas ļauj elastīgi reaģēt uz pārvaldes izaicinājumiem un izmēģināt jaunas darba formas.

Laboratorija veido sadarbībā balstītus apstākļus jaunu un praksē noderīgu risinājumu radīšanai, atbalsta daudzveidīgus strādāšanas veidus, stiprina individuālo sniegumu un kolektīvo darbu. Inovāciju attīstībā laboratorija izmanto dizaina domāšanā sakņotas

metodes, izstrādā pierādījumos balstītus, ilgtspējīgus risinājumus un papildina politikas veidošanas procesus ar demokrātisku dialogu, veicinot sociāli iekļaujošus un līdzsvarotus rezultātus.

Darbības mērķi un uzdevumi

Laboratorijas darbības pamatmērķis ir radīt inovatīvus un ilgtspējīgus risinājumus valsts pārvaldes procesu un publisko pakalpojumu uzlabošanai. Laboratorija darbojas kā instruments pārvaldes efektivitātes celšanai, iedzīvotāju vajadzībām atbilstošu risinājumu ieviešanai un uzticēšanās stiprināšanai starp sabiedrību un valsts pārvaldi.

Lai sasniegtu pamatmērķi, laboratorija:

- attīsta valsts pārvaldes iestādes iekšējo kapacitāti inovācijas un dizaina procesu plānošanā, organizēšanā un vadīšanā;
- veicina uz datiem balstītu un lietotājcentrētu inovāciju attīstību, kas sekmē publiskās pārvaldes modernizāciju un efektivitāti;
- nodrošina eksperimentēšanas iespējas, kā arī datu analīzes un dizaina domāšanas pieejas izmantošanu problēmu risināšanā;
- īsteno jauninājumus, kas samazina birokrātiju un uzlabo lietotāju pieredzi publiskajos pakalpojumos;
- sekmē sabiedrības uzticēšanos, radot iespējas atvērtai līdzdalībai un pārdomātai lēmumu pieņemšanai;
- stiprina valsts pārvaldes darbinieku prasmes darbam ar jaunām pieejām un tehnoloģijām;
- veicina starpinstitucionālo sadarbību un zināšanu apmaiņu valsts pārvaldes iestāžu starpā;
- attīsta dizaina un sistēmiskās domāšanas pieejas kā pamatu valsts pārvaldes pielāgošanās spējai mainīgā vidē;
- rada drošu vidi eksperimentēšanai ar idejām un risinājumiem pirms to plašākas ieviešanas;
- nodrošina digitālo un fizisko infrastruktūru citām iestādes vienībām vai institūcijām kopradei un inovāciju attīstībai;
- sadarbojas ar privāto sektoru un akadēmisko vidi, lai pārvaldē integrētu tehnoloģiju un zinātnes sasniegumus;
- izveido mehānismus rezultātu monitorēšanai un inovāciju ietekmes novērtēšanai, nodrošinot ilgtspējīgu attīstību.

Vērtības un principi

Laboratorijas darbības pamatā ir šādas vērtības:

- sabiedrības vajadzības – patiesa un dzīves situācijās balstīta iedzīvotāju vajadzību nodrošināšana;
- cieņa un uzticēšanās – laboratorijā tiek uzklauti visi viedokļi un ikvienam ir iespēja izteikties, dominance un varas pozīciju izmantošana laboratorijā nav atļauta;
- atvērtība citādam un neierastajam – izaugsme, pārmaiņas un evolūcija nav viegli procesi, taču tie kļūst neiespējami noslēgtībā un alternatīvu risinājumu nolīgumā;
- uzdrīkstēšanās un drosme – bailes no kļūdīšanās ierobežo jaunradi, tāpēc laboratorija sniedz drošu vidi novecojušu darba formu pārskatīšanai;
- demokrātisks dialogs – inovācijas rodas, uzklautot daudzveidīgus viedokļus, pieņemot un izprotot katra cilvēka individuālo un unikālo pieredzi un vērtību sistēmu.

Laboratorijas darbības principi ir apsvērumu kopums, kas tiek ievēroti, lai praksē tiktu iedzīvinātas un sargātas vērtības:

- integritāte – laboratorija ievēro demokrātiskas sabiedrības vērtības, tās darba procesi ir caurskatāmi, ētiski un atklāti;
- empātija – laboratorija balstās uz dziļu izpratni par cilvēku vajadzībām, pieredzi un emocijām;
- vienlīdzība – laboratorijā nepastāv varas vertikāle, hierarhija un subordinācija;
- daudzveidība – laboratorijas darbā nav tikai viens pareizais risinājums;
- saikņotība – laboratorijā jebkura problēma tiek aplūkota kopsakarībās un savstarpējo attiecību tvērumā, kas aicina domāt ārpus birokrātiskiem un formāliem rāmjiem;
- koprade – laboratorija praktizē iesaistīto dalībnieku – valsts pārvaldes, iedzīvotāju, ekspertu, uzņēmumu, biedrību un nodibinājumu – kopīgu ideju radīšanu un lēmumu pieņemšanu. Tā ir ne tikai līdzdalības forma, bet arī sistēmiska pieeja, kas veicina kolektīvu inteliģenci un nodrošina inovāciju praktisko pielietojamību un ilgtspēju;
- neparedzamība – laboratorijā pamatā fokusējas uz procesu, ne tikai gala rezultātu, lai nodrošinātu iespējas līdz šim neparedzētiem jaunrades procesa pavērsieniem;
- pielietojamība – laboratorijā tiek mainīta iestāžu vispārpieņemtā prakse, radot jaunus risinājumus, lai sekmētu sabiedrības pamatvērtību īstenošanu.

Darba metodes un process

Laboratorijas pamatā ir sistēmiska dizaina pieeja, kas apvieno šādas dizaina metodes, lai risinātu sarežģītas problēmas un veidotu ilgtspējīgas, stratēģiskas pārmaiņas valsts pārvaldē un sabiedrībā:

- dizaina domāšana – iteratīva problēmu risināšanas pieeja, kas balstīta uz empātisku problēmas izpēti, ideju radīšanu, risinājumu prototipēšanu un testēšanu reālajā vidē;
- pakalpojumu dizains – uz lietotāju orientēta un sistēmiska pieeja publisko pakalpojumu izveidei un uzlabošanai, nodrošinot pieejamību un efektivitāti;
- stratēģiskais dizains – ilgtermiņa strukturēta dizaina principu pielietošana, kas palīdz veidot inovatīvas politikas, jaunas pārvaldības formas un institucionālās pārmaiņas;
- spekulatīvais dizains – eksperimentāla pieeja, kas izmanto kritisko un nākotnes scenāriju modelēšanu, lai pārbaudītu esošās sistēmas un veicinātu diskusijas par alternatīvām iespējām;
- sociālo inovāciju dizains – dizaina pieeja, kas risina sabiedrības izaicinājumus, veidojot jaunus sadarbības modeļus, nodrošinot kopienai iesaisti un inovatīvus risinājumus sociālajai ilgtspējai;
- inovācijas sprints – strukturēts, īslaicīgs un intensīvs koprades process, kurā dažu dienu vai nedēļu laikā tiek izstrādāti un testēti jauni risinājumi, tas ir balstīts uz dizaina domāšanas principiem, lai iespējami īsākā laikposmā radītu inovatīvus risinājumus konkrētām problēmām.

Laboratorija, balstoties sistēmiskā dizaina pieejā, darba procesu organizē šādos savstarpēji saistītos un secīgos posmos:

- problēmas izpēte un kartēšana:
 - priekšizpēte, datu ievākšana un problēmas tvēruma noteikšana;
 - izaicinājuma definēšana un iesaistīto pušu identificēšana;
- koprade un ideju attīstīšana:
 - koprades sesiju organizēšana un ideju ģenerēšana;
 - ideju atlase, izvēle un saskaņošana;
- iespējamo risinājumu modelēšana:
 - risinājumu prototipēšana un testēšana ar lietotājiem;
 - iterācija un risinājuma uzlabošana;
- validācija un ieviešana:
 - risinājumu validēšana un ieviešana;
 - atgriezeniskās saites nodrošināšana, procesa pārskatīšana un uzlabošana.

Darba vide

Laboratorija nodrošina atbilstošu aprīkojumu lietotāju iesaistei un dizaina procesu efektīvai īstenošanai:

- infrastruktūru, lai nodrošinātu telpas gan fiziskiem, gan virtuāliem koprades procesiem un tehnoloģiju izmantošanai;
- programmatūru datu analīzei, dizaina modelēšanai un simulācijām;
- fiziski pieejamu un digitālu laboratoriju, lai nodrošinātu iekļaujošu sadarbību starp dažādiem sektoriem;
- ja iespējams, prototipēšanas darbnīcu, kas nodrošina ātru eksperimentēšanu ar jauniem risinājumiem.

Laboratorijas darbā pēc iestādes iespējām vēlams tiek iesaistīti šādi starpdisciplināri speciālisti ar prasmēm dizaina domāšanā, datu analīzē un digitālajā transformācijā:

- inovācijas līderis – vada un koordinē laboratoriju un tās projektus, nodrošinot, ka tie ir vērsti uz praktiskiem rezultātiem;
- vecākais dizainers – vada dizaina procesus un nodrošina, ka inovācijas projekta risinājumi ir atbilstoši lietotāju vajadzībām;
- dizainers – izstrādā un veido inovatīvus risinājumus, kas atbilst inovācijas projekta mērķiem;
- koordinators – koordinē inovācijas projekta ieviešanu un uzraudzību;
- eksperts – sniedz specifiskas zināšanas un pieredzi inovācijas projektā;
- speciālists – nodrošina praktisku atbalstu inovācijas projekta īstenošanā;
- asistents – atbalsta komandu administratīvajos un organizatoriskajos uzdevumos.

Sadarbība un komunikācija

Laboratorijas darbinieki koordinē un veido sadarbības mehānismus starp valsts pārvaldes iestādēm vai struktūrvienībām, akadēmisko, nevalstisko un privāto sektoru:

- veicina sadarbību ar akadēmisko vidi un pētniecības institūtiem, lai nodrošinātu datus balstītu un zinātniski pamatotu inovāciju ieviešanu;
- nodrošina starpinstitucionālu komandu veidošanu ilgtermiņa sadarbības projektu īstenošanai;
- attīsta jaunas sadarbības formas ar biedrībām, nodibinājumiem un plašāku pilsonisko sabiedrību, lai veicinātu to plašāku iesaisti inovācijas procesos;
- veido sadarbības mehānismus ar privāto sektoru, lai atvieglotu tehnoloģisko risinājumu un eksperimentālu izmēģinājumu projektu ieviešanu;
- izstrādā kopīgi finansētus projektus ar starptautiskām organizācijām, kas sniedz pieeju globālām inovācijas tendencēm un resursiem;
- veido atvērtus inovācijas forumus un konferences, kas veicina visu pušu demokrātisku dialogu.

Laboratorija palīdz izstrādāt komunikācijas vadlīnijas valsts pārvaldes iestādēm, kas nodrošina vienotu un skaidru vēstījumu sabiedrībai:

- attīsta darbinieku prasmes stratēģiskajā komunikācijā un sabiedrības iesaistē, lai veicinātu inovācijas pieņemšanu un uzticību valsts pārvaldei;
- nodrošina regulārus, atvērtus pasākumus un publiskas diskusijas par inovācijām, lai veicinātu sabiedrības līdzdalību;
- izstrādā regulārus atskaites mehānismus par inovācijas ietekmi un progresu, nodrošinot valsts pārvaldes caurskatāmību un atvērtību sabiedrībai.

Monitorings un novērtēšana

Laboratorija:

- izstrādā individuālos un komandas snieguma novērtēšanas rādītājus, kas balstīti uz laboratorijas darbības mērķiem;
- veicina darbinieku apmācību un attīstību, lai nodrošinātu metodoloģiski precīzu novērtējuma procesu;
- izveido mehānismus atgriezeniskās saites saņemšanai no lietotājiem, lai pielāgotu un uzlabotu laboratorijas darbību;
- izmanto kvantitatīvus un kvalitatīvus indikatorus, lai noteiktu laboratorijas ietekmi uz valsts pārvaldes efektivitāti;
- izstrādā un uztur digitālus uzraudzības rīkus, kas ļauj laboratorijas komandai analizēt progresu reālā laikā;
- izveido periodiskas iekšējās un ārējās izvērtēšanas sesijas, lai nodrošinātu nepārtrauktu attīstību un procesu uzlabošanu;
- definē laboratorijas panākumu rādītājus, kas ietver inovatīvu risinājumu ieviešanu, sabiedrības iesaistes līmeni un ietekmi uz politikas veidošanu;
- integrē monitoringa rezultātus politikas plānošanas procesos, nodrošinot, ka laboratorija sniedz reālus praktiskus un pierādāmus uzlabojumus valsts pārvaldē.

Laboratorijas pasākumi darba procesu efektivizēšanai:

- organizē pieredzes apmaiņu starp dažādām valsts pārvaldes laboratorijām un starptautiskiem inovācijas centriem;
- pamatojoties uz monitoringa datiem, pastāvīgi uzlabo laboratorijas darbības procesus, metodoloģijas un pieejas;
- attīsta ilgtermiņa inovācijas stratēģijas, kas nodrošina stabilu un ietekmīgu laboratorijas darbību nākotnē.